

*Book Review / Kitap İncelemesi*

|                                 |   |                                                                     |
|---------------------------------|---|---------------------------------------------------------------------|
| <b>EDITORS/<br/>EDİTÖRLER</b>   | : | Özlem YOLCUSOY<br>Gökhan ÇETİNKAYA                                  |
| <b>TITLE / BAŞLIK</b>           | : | Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sürecinde Ölçme ve Değerlendirme |
| <b>PUBLISHER /<br/>YAYINCI</b>  | : | Anı Yayıncılık                                                      |
| <b>YEAR / YIL</b>               | : | 2024, 1. Baskı.                                                     |
| <b>PAGES / SAYFA</b>            | : | X+238 sayfa                                                         |
| <b>REVIEWER /<br/>İNCELEYEN</b> | : | Serhat Adem KÖRKUYU                                                 |

**Özet**

*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sürecinde Ölçme ve Değerlendirme* adlı kitabın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğretim sürecinde ölçme ve değerlendirmeyle ilgili yaklaşımları ve değerlendirme görev biçimlerini açıklamaktır. Bu amaç doğrultusunda ilk bölümlerde ölçme ve değerlendirme kavramları, değerlendirme görev biçimleri, her dil becerisinin ve sonra dilbilgisinin ve sözvarlığının değerlendirilmesinde kullanılacak görev biçimleri ile bunların örnekleri açıklanmıştır. Sonraki bölümlerde tamamlayıcı değerlendirme görev biçimleri, dereceli değerlendirme görev biçimleri ve denetim dizelgeleri ve döngüsel etki konuları ele alınmıştır. Kitabın bu içeriği, araştırmacılara ve öğretmenlere uygulama ve araştırma süreçlerinde kullanabilecekleri bilgi ve bakış açısı sunmak amacıyla belirlenmiştir.

### Summary

The aim of the book titled “Measurement and Evaluation in the Process of Teaching Turkish as a Foreign Language” is to explain the approaches to measurement and evaluation and evaluation task forms in the process of teaching Turkish as a foreign language. In line with this purpose, in the first chapters, the concepts of measurement and evaluation, evaluation task forms, task forms to be used in the evaluation of each language skill and then grammar and vocabulary and their examples are explained. In the following chapters, complementary assessment task types, graded assessment task types, and the topics of control strings and cyclical effect are discussed. The aim of this book is to provide researchers and teachers with information and perspectives that they can use in their research and practice.

### Değerlendirme

Ölçme ve değerlendirme, yalnızca öğretme ve öğrenme sürecinin sonunda yapılan ya da bir küme insanı sıralamaya koyan eylem değildir. Ders programları, ders kitapları ve etkinlikler kadar öğretme ve öğrenme sürecinin önemli bir değişkenidir. Ölçme ve değerlendirmede biçimlendirici ve sonuç özetleyici olmak üzere iki farklı yaklaşım vardır. Biçimlendirici değerlendirmeye, amaçlanan bilgi ve becerilerin edinilmesi süreç temelli bir yaklaşımla değerlendirilir. Sonuç özetleyici değerlendirmeye ise gelişim süreci bitiminde sonuç temelli bir yaklaşımla değerlendirme gerçekleştirilir.

Anadili ve yabancı dil ayırt etmeksizin dil öğretimi, öncelikle öğrencinin temel dil becerilerini (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) geliştirmeyi amaçlar, dilbilgisi öğretmeyi ise ikincil bir amaç olarak görür. Yabancı dil öğretiminde öncelikli amaç ise iletişim becerileri kazandırmaktır. Bu nedenle yabancı dil öğretimi sürecinde iletişim becerilerinin doğru ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun görev biçimlerinin öğretim sürecine katılmasına bağlıdır. Bu öğretim sürecinde gerek biçimlendirici değerlendirme gerekse sonuç özetleyici değerlendirme işlevsel olarak kullanılmalıdır.

*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sürecinde Ölçme ve Değerlendirme* adlı kitabın giriş bölümünde yabancı dil öğretiminde değerlendirmenin olumlu ve olumsuz döngüsel etkilerine ve görev biçimlerinin niteliğine kısaca değinilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanyazınında döngüsel etkinin ve görev biçimlerinin niteliği üzerine yeterli çalışma olmadığı vurgulanmıştır.

Kitabın *Ölçme ve Değerlendirme* adlı ilk bölümünde, çeşitli yönleriyle ölçme ve değerlendirme kavramı ele alınmıştır. Bu konu doğrultusunda *biçimlendirici ve sonuç özetleyici değerlendirme*, *doğrudan ve dolaylı değerlendirme* ve *parça odaklı ve bütünleşik değerlendirme* başlıkları altında ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Bu değerlendirme biçimlerinin dört temel dil becerisi alanlarına ve görev biçimlerine göre kullanımlarına değinilmiştir.

*Değerlendirme Görev Biçimleri* adlı ikinci bölümde, seçilmiş değerlendirme görev biçimlerinin türleri, amaçları ve sınıf içi etkinlikleri konu edinilmiştir. Değerlendirme türleri olarak *seçilmiş yanıt*, *üretilmiş yanıt* ve *bireysel yanıt* açıklanmış, bu türlerin etkileri belirtilmiştir. Görev biçimlerini daha anlaşılır kılmak için *geleneksel değerlendirme görev biçimleri* ve *tamamlayıcı değerlendirme görev biçimleri* başlıkları altında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Bu görev biçimlerinden birinin diğerinden üstün olmadığı, değerlendirme amacına ve koşullarına uygun olarak işlevlerine bakılması gerektiği önerilmiştir.

*Dil Becerilerini Ölçme ve Değerlendirme* adlı üçüncü bölümde, anlama ve anlatma becerilerinin ölçme ve değerlendirmesinde kullanılabilecek görev biçimleri örnekleriyle ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu bölümün girişinde, yabancı dil yeterliğinin tanımlanmasında izlenen *özellik/yapı temelli (trait/construct-centered)*, *göreve dayalı (task-based)*, *etkileşimci (interactionist)* ve *toplumsaletkileşimci (sociointeractionist)* yaklaşımlar tanımlanmıştır. Dil becerilerini değerlendirmenin iyi kavranması için anlama ve anlatma becerilerinin yanı sıra dilbilgisi ve sözcük dağarcığının da ölçülmesi ve değerlendirmesi konularına yer verilmiştir.

*Anlama becerilerini ölçme ve değerlendirme* alt başlığında, alımlayıcı olan dinleme ve okuma becerilerinin ölçme ve değerlendirilmesine değinilmiştir. *Dinleme becerisini ölçme ve değerlendirme* başlığında önce dinleme modellerine göre işlemler açıklanmış, sonra bu beceriyi geliştirmeye yönelik geleneksel değerlendirme görev biçimleri örnekleriyle tanımlanmıştır. *Okuma becerisini ölçme ve değerlendirme* alt başlığında ise önce okuma modellerinden *Okuma Dizgeleri Çerçevesi* ve *Yapılandırma-Bütünleştirme Modeli* ele alınmış, sonra yabancı dilde okuma ve okuma becerisinin alt becerileri sıralanmıştır. Daha sonra okuma becerisini değerlendirmeye yönelik geleneksel değerlendirme görev biçimleri örneklerle açıklanmıştır.

*Anlatma becerilerini ölçme ve değerlendirme* başlığında, üretici olan konuşma ve yazma becerilerinin ölçme ve değerlendirilmesine sırayla değinilmiştir. *Konuşma becerisini ölçme ve değerlendirme* alt başlığında Levelt'in konuşma modeli ve Florez'in konuşma modeli açıklanmıştır. Aynı başlıkta yabancı dilde konuşmanın alt ve üst becerileri sıralanmıştır ve sonrasında konuşma becerisini değerlendirirken göz önünde bulundurulması gereken ölçütler ele alınmıştır. Daha sonra konuşma becerisini değerlendirmeye yönelik geleneksel değerlendirme görev biçimleri örnekleriyle açıklanmıştır. *Yazma becerisini ölçme ve değerlendirme* başlığında ürün odaklı ve süreç temelli yaklaşımlar açıklandıktan sonra yazma becerisinin *planlama*, *taslak metin oluşturma*, *gözden geçirme-düzeltilme* ve *yayımlama* süreçleri ele alınmıştır. Bu başlıkta yabancı dilde yazmanın dört temel edinç çerçevesi (dilbilgisel, söylemsel, toplumdilbilimsel ve izlemsel edinç) ile yazma becerisinin alt ve üst becerileri üzerinde de durulmuştur. Son olarak yazma becerisinde *bütüncül*, *çözümlemeli* ve *ürün seçki dosyası* değerlendirmenin olumlu ve olumsuz özellikleri açıklanmıştır. Bu bölümün son alt başlığında yazma becerisini değerlendirmeye yönelik geleneksel değerlendirme görev biçimleri örneklerle ele alınmıştır.

*Dilbilgisi ve Sözcük Dağarcığını Ölçme ve Değerlendirme* adlı dördüncü bölümde, geleneksel dilbilgisi ile sözdizimsel dilbilgisinin ayrımı yapılarak dile ilişkin bilgiyi oluşturan *dilbilgisel bilgi* ve *edimsel bilgi* açıklanmıştır. Sonrasında sözcük bilgisi ve sözcük dağarcığının dilbilgisiyle olan ilişkisi üzerinde durulmuştur. Dilbilgisi ve sözcük dağarcığını parça odaklı değerlendirmenin ve bütünlük değerlendirmenin kullanımları ele alınmıştır. Bu bölümün alt başlığında dilbilgisi ve sözcük dağarcığını değerlendirmeye yönelik geleneksel değerlendirme görev biçimleri örneklerle açıklanmıştır.

*Tamamlayıcı Değerlendirme Görev Biçimleri* adlı beşinci bölümde öğretme ve öğrenme ile eşzamanlı gerçekleşen tamamlayıcı değerlendirme, öğrenciyi süreç içinde gerçek yaşam görevlerine benzer özgün görev biçimleriyle iletişimsel açıdan değerlendirme olarak açıklanmıştır. Tamamlayıcı değerlendirme temel dil becerilerini, dilbilgisi ve sözcük dağarcığını, iletişim becerilerini ve dil kullanımını bir arada bütüncül değerlendirme sağlamaktadır. Bu bölümde dil becerilerinin tamamlayıcı değerlendirme biçimleri olarak ürün seçki dosyası, tasarı temelli değerlendirme, sınıf içi gözlem, öz/akran/küme değerlendirmesi ve öğrenme günlükleri ele alınmıştır.

*Dereceli Değerlendirme Araçları ve Denetim Dizelgeleri* adlı altıncı bölümde dereceli değerlendirme araçları ve denetim dizelgelerinin önemi, amacı, ulamları açıklanmış ve bunların çizelgeleri verilmiştir. Dereceli değerlendirme araçları bütüncül ve çözümlemeli olarak iki ulamda açıklanmıştır. Sonra her bir dil becerisine yönelik dereceli değerlendirme araçlarının çizelgeleri verilmiş, bu çizelgelerin çerçeveleri ile kullanımları ayrıntılı açıklanmıştır.

*Döngüsel Etki* adlı son bölümde sınavların okul, öğrenme, öğretme, öğretim yöntemi, ders kitapları, içerik, öğretim izlencesi ve eğitim dizgesi üzerindeki olumlu ya da olumsuz tutumu olarak tanımlanan *döngüsel etki* ele alınmaktadır. Döngüsel etkinin varsayımlarından söz edildikten sonra olumlu ve olumsuz (açık ve örtük) döngüsel etkiler tanımlanmıştır. Son olarak olumsuz döngüsel etkiyi azaltmak, olumlu döngüsel etkiyi ise artırmak için öneriler sunulmuştur.

Kitabın sonunda yurtiçi ve yurtdışı çalışmaları içeren alanyazın kaynakçası verilmiştir.

Kitap, yabancı dil olarak Türkçe öğretenlere ölçme ve değerlendirme sürecini hatasız yürütmek için önemli kuramsal ve kılgsal bilgiler sunmaktadır. Açıklamaların sonrasında verilen örnekler ile uygulamalarla ilgili sunulan öneriler, etkili bir ölçme ve değerlendirme yapılmasını destekleyecek niteliktedir. Geleneksel ölçme ve değerlendirme görev biçimlerinin yanında tamamlayıcı ve dereceli değerlendirme araçlarının, denetim dizgelerinin ve döngüsel etki kavramının konu edinilmesi ise kitabı ilgili alanyazında özgün çalışmalardan biri yapmaktadır.

## Kaynakça

Yolcusoy, Ö. ve Çetinkaya, G. (2024). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

## İnceleyen Hakkında

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4517-9759>

Serhat Adem Korkuyu, Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde tezsiz ve tezli yüksek lisansını tamamladı, aynı Enstitüde Türkçe Eğitimi programında doktora öğrencisidir. 2009'dan beri ODTÜ Türk Dili Bölümünde öğretim görevlisidir.